

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 12. avgusta 1885.

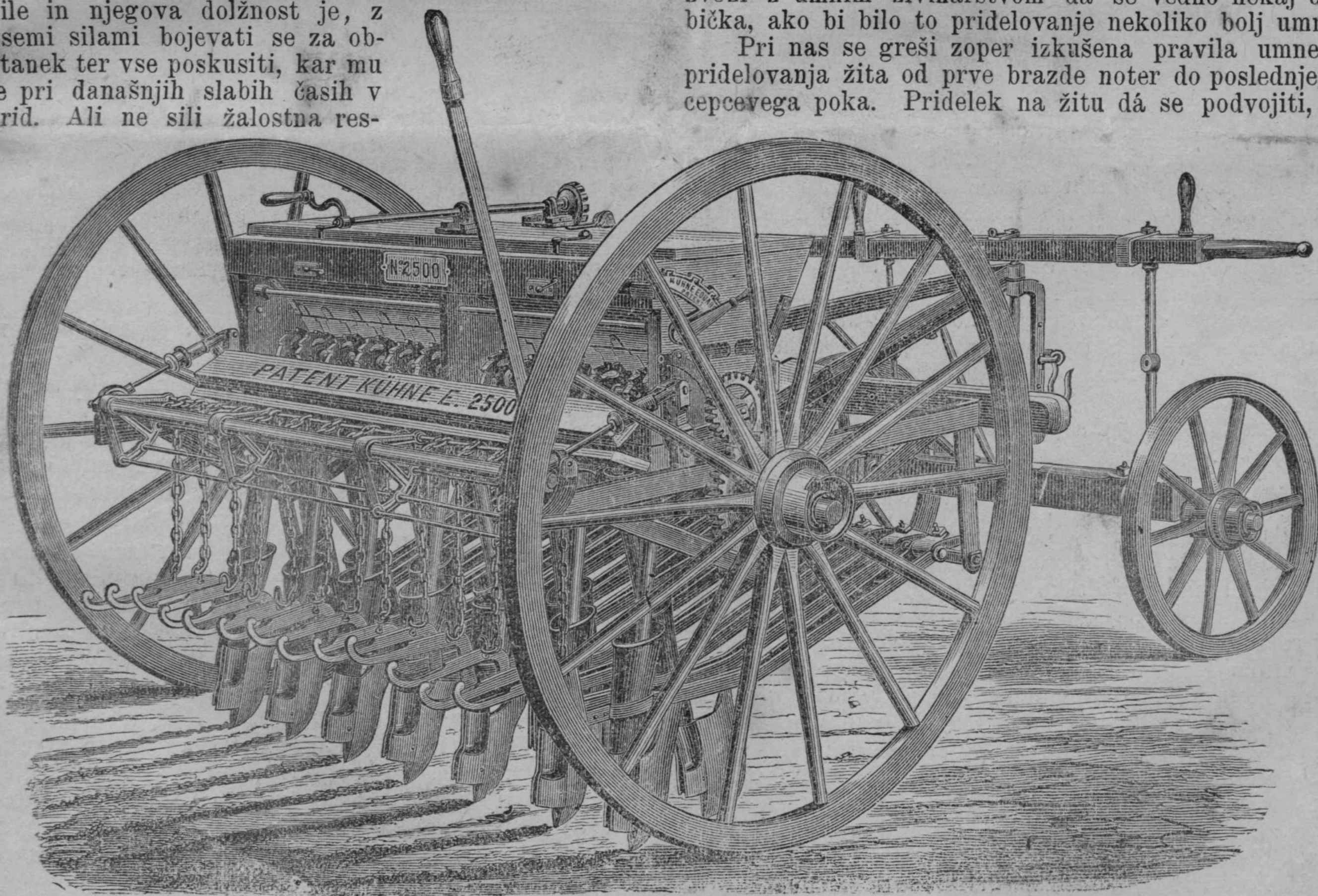
Obség: Setev s strojem v vrste. — Razglas kranjskim ovčarjem. — Razpis štipendije na vrtnarski šoli „Elisabethinum“ v Mödlingu. — O šolskem zdravstvu. (Konec.) — Rim nas ljubi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Setev sè strojem v vrste.**

Ne zdi se mi več potrebno, povdarjati spremenenih razmer našega kmetijstva, ker sem to v „Novicah“ uže pri tej ali oni priliki večkrat storil. Razmere so se žalibog le na kvaro kmetovalcu spremenile in njegova dolžnost je, z vsemi silami bojevati se za obstanek ter vse poskusiti, kar mu je pri današnjih slabih časih v prid. Ali ne sili žalostna res-

tudi skoraj za tretjino višji postali. Kaj ima tukaj kmetovalec storiti? Odgovor je lahak: Svojo kmetijo času primerno prestrojiti, ter skušati kolikor le mogoče iz zemlje dobiti, ne da bi ona opešala. Pisal sem uže o potrebi pomnoževanja živine ter glavni vir kmetovega dohodka iskati v živinoreji; vendar pa izvrševaje to gospodarsko stroko pridelovanje žita ni treba popolnoma opuščati. Tudi pridelovanje žita v zvezi z umnim živinarstvom dá še vedno nekaj dobička, ako bi bilo to pridelovanje nekoliko bolj umno.

Pri nas se greši zoper izkušena pravila umnega pridelovanja žita od prve brazde noter do poslednjega cepcevega poka. Pridelek na žitu dá se podvojiti, a

Podoba 1.

nica pametnega gospodarja k premišljevanji, da je pred dobrim desetletjem stal mernik pšenice tri goldinarje, danes pa le nekaj čez dva goldinarja? Na vse to na vrh so pa stroški za življenje, obleko, davek itd.

marsikaj mora se še poprej spremeniti. Moj namen danes ni govoriti splošno o pridelovanji žita, ampak le o setvi. — Kako se pri nas seje, to je vsacemu znano, a le malokateri kmetovalec vé, koliko semena

se po nepotrebnem proč vrže pri našem načinu setve in kako primerno malo obrodi pri nas žito, vsled neprimerne prostora, v katerem mora rasti. Pri nas običajna setev zavrgla se je uže davno v vseh naprednih kmetijah in deželah ter se uporablja edino le še setev s strojem v vrste.

Predno natančneje spregovorim o prednostih setve s strojem v vrste, popišem naj površno ta preimnitni stroj.

Podoba 1. kaže nam sejalni stroj v večji meri risan z vsemi posameznostimi, podoba 2. pa stroj pri delu. Glavni deli stroja so v okviru, ki stoji na štirih kolesih. Seme dene se v zaboj, ki je pritrjen na vrhu

Podoba 2.

med zadnjima večima kolesoma. Iz tega zaboja vzdigavajo seme v primerni množici kolesca, ki so na osi pritrjena in katero os s pomočjo prenosnih zobatih koles suče veliko zadnje kolo. Po teh kolescih toraj vzdigneno seme pada v cevi, skozi katere pride seme v majhne lemeže, ki pod zemljo rijejo ter tako spravljajo seme v poljubno globočino ter ga ob enem sè zemljo zakrivajo. Stroj toraj na njivi na ploh zorani seme v vrstah v zemljo poklada ter ob enem tudi sè zemljo pokriva.

Toraj, kako je s prednostjo strojene setve proti naši dosedaj običajni setvi? Prevdarimo to reč natančno.

1. Strojeva setev v vrste izvrši se hitreje kot ročna setev, ker stroj ob enem pomaga njivo zrahljati ter seme pod zemljo spravljati. Kaj počno vse pridni kmetovalci na njivi, kako pazljivo orjejo, kako vlačijo, le da bi setev enakomerno izpadla. In vendar je to pri ročni setvi nemogoče popolnoma doseči, kar se dá s sejalnim strojem brez vsega truda narediti. Pri umnem obdelovanju njive, to je, če se je uže v jeseni zorala za pomladansko setev, ni treba spomladi drugzega narediti, kot dobro z brano prevleči in potem takoj s strojem sejati. Na ta način obdrži se v njivi tako dragocena zimska vlažnost, ki se pri pripravljanju njive za ročno setev navadno kar s silo iz zemlje iztira. Pa tudi še to prednost ima strojeva setev, da se dá izvršiti, če se je posušila še le samo zgornja plast njive; koliko je to vredno, vsak vé, ki je skusil, kako baše spomladi kmetovalca obilno delo.

2. S strojem pod zemljo spravljeno seme pride precej v pravo globočino in pod vpliv vseh pogojev za kalenje. Pri ročni setvi premeče se seme z brano ali plugom tje in sem; seme ne pride dosto globoko,

ptiči in domača kuretnina ga proč znesó itd., nepriličnosti, pred katerim nas vedno brani strojeva setev.

3. Semenska zrna ležijo vsa enakomerno oddaljena eden od drugzega; kakor je znano, potrebuje vsaka rastlina gotovi prostor za svoj podzemeljski kakor tudi nadzemeljski razvitek; na vse to treba je ozir jemati. V prvem oziru imeti mora rastlina primerni del zemlje, v katerem ima prostor vkorenitje, iz katerega dobiva hrano in vlažnost za svoj razvitek. Nad zemljo zahteva rastlina prostora za raščo, hoče dihati in imeti svetlobo in toploto. Z enakomerno oddaljenostjo je v zvezi enakomerno ukorenitje; ko renine zamorejo se širiti in pomnoževati ter vsled tega pri-

dobljevati več hrane in več vlažnosti; vsled vsega tega naredi se več štibelj in listja. To vso zopet naredi, da se pridela več slame ter več in boljšega zrnja. Predaleč bi zašel, ko bi hotel tu navajati vse poskuse, ki se so v tej zadevi vršili, to pa vem, da bi najbrž nevernega Tomaža prepričale.

4. V ozki zvezi z vsim rečenem je tudi enakomerno globoko spravlanje zrna pod zemljo. Vsako seme potrebuje posebno globočino, katera je pa zopet odvisna od razližnosti zemlje ter od vlažnosti. V težkih zemljah je primerna globokost 2—2,5 centim., v srednjih zemljah 4 centim. pri suhem vremenu tudi 5 centimetrov in v peščeni zemlji 6 do 7 centimetrov. Poskusi in skušnje so v teh slučajih najboljša vodila.

Enakomerna oddaljenost semenskih zrn eden od drugzega, njih enakomerna globoka lega, prouzroči tudi enakomerno stanje rastočih rastlin. Vsaka rastlina ima potem enako veliko prostora pod in nad zemljo, enako veliko hrane, zraka, svetlobe in toplote; nasledek tega ni samo boljše žito na kakovosti, ampak tudi na količnosti.

Kako je pa v tem obziru na njivah, ki so z roko obsejane? Se ve, da ne povsod enako slabo, tu in tam nekoliko boljše, splošno prav zelo slabo. Poglejmo si njivo, obsejano s strojem; ob enem njiva obzeleni, ob enem gré vse žito v klasje, ob enem cvetè in ob enem je žito dozorelo. Na naših njivah pa danes ena rastlinica iz zemlje pribode, jutri druga in tretja ima uže dva lista itd. En del njive je popolnoma zelen, drugi obzeleni še le po kakem dežju in tako je njiva čez in čez neenakomerna. To so nasledki enakomernega podorjanja ali podvlake. Kar je na vrhu ležalo, tisto ni skalilo, ker je bilo pregloboko povlečeno in

je zgnjilo; o tem še govorim pri prihranjenji semena s sejalnimi strojem.

Kako je pa z enakomerno oddaljenostjo posameznih zrn? Ljubi Bog, ko bi človek imel pri roki fotografijo z roko obsejane njive! Tukaj en grm rastlin, tam en cel snop skupaj; tukaj posamezne rastline, tam pa prazna lisa pripravljena za izgojo plevla in tako dalje; po celi njivi enak nered.

5. Če prednosti strojeve setve v vrste preresavamo, spoznali bomo kot ravno ne najmanj važno okoliščino, da je pri strojevi setvi tudi dosto manj plevla. Temu vzrok je natančneje obdelovanje, posebno pa enakomerno stanje žita, katero ne pripušča ploditve plevla.

Enakomerno stanje žita, enakomerni vpliv svetlobe in zraka ima za naravni nasledek tudi enakomerno krepko razvijanje rastlin, vsled česa ne polega žito tako močlo, kakor tudi snetljivost manj močno nastopa.

6. Sedaj pridemo do glavne prednosti strojeve setve v vrsto, memo one z roko počez, namreč do prihranjenja semena.

Manjša poraba semena ima ravno v tem svoj vzrok, da je pri setvi v vrste razdelitev semena po njivi enakomerna, nikoder pregosta ter da vsako semensko zrno skalí. Ni mi skoraj treba posebno razlagati, da pri ročni setvi, vsled različno globoke zavlake ali podoravanja semena, četrti, tretji ali pa še celo večji del vsega semena niti iz zemlje ne pride. Z eno besedo, večji ali manjši del dražega semena se pri ročni setvi skozi okno zažene.

Koliko semena gre v zgubo, si vsak za svoje njive lahko izračuni, ako ve, koliko semena potrebuje za navadno setev, in koliko se semena potrebuje za setev s strojem. Po različnosti njiv, podnebja, kakovosti in sorti žita računati se na hektar semena, kolikor naslednja tabela kaže:

Imé žita	Hektolitrov pri navadni setvi	Hektolitrov pri setvi s strojem	Prihrani se na hektar litrov
Pri pšenici	2—3	1.6—2.2	60
„ rži	1.8—3	1.5—2	65
„ ječmenu	2—3	1.6—2.2	60
„ ovsu	2.5—4	2.3—3	65
„ ajdi	1—1.5	0.5—0.8	60
„ grahu	2—3	1.5—2.5	50
„ leci	1—2.2	0.6—1.6	50
„ grahori	1.8—2.5	1.2—1.8	65
„ bobu	2.5—3.5	2—3	50

V ugodnih razmerah dá se prihraniti semena do 25%, v manj ugodnih 20% in uže vsled tega izplača se pri večjih posestvih sejalni stroj v dveh letih, če uže ne v enem letu, ako je bila žetev za to toliko boljša.

Omeniti pa moram, da mora biti njiva za setev s strojem dosto bolj skrbljivo pripravljena, kakor je pri nas običajno, na vsak način mora biti pa njiva na ploh zorana.

Znalo bi se mi omenjati, da je setev s strojem neizpeljiva zaradi pomanjkanja vprežne moči. To ni merodajno, ker se uže dobivajo stroji za enega konja, sicer se pa vprežna moč tudi na posodo dobi. Stroj za setev se dá povsod porabiti, da le ni njiva prestrma.

Največa ovira napravi stroja je njegova precej velika cena, kajti stroj stane od 250 do 420 gold. ter se je ob enem v 9 do 21 vrst. Tudi ta ovira dá se

odstraniti. Ako gospodar vživa zaupanje ter je znan kot varčen mož, dobil bode kmalu potrebno svoto na posodo. Če bode potem to svoto redno ob obrokih nazaj plačeval z denarjem, ki mu ga dá prihranjeno seme, odkrižal se bode kmalu tega dolga. Tisti pa, ki bi hotel zaradi stroja si nakopati vknjiženi dolg na posestvo, ali pa bi denar proti visokim obrestim na posodo vzel in dobiček pri setvi s strojem pa v gostilno nesel, tisti naj pa nikar stroja ne kupi, ampak uči naj se poprej hraniti. Dostikrat pomaga k denarju uže boljše gospodarjenje, kajti slabo gnojišče in pa gnojnica pred vrati se ne strinjajo s sejalnimi strojem. Naj se prvo na boljše obrne, drugo pride potem samo od sebe. Sicer se dá doseči veliko z druženi močmi, in sejalni stroj kupljen od večih posestnikov ene občine pomenil bi velik napredek v kmetijstvu za celo srenjo.

Razglas

kranjskim ovčarjem.

C. kr. kranjska kmetijska družba bode iz letošnje državne subvencije za izboljšanje ovčarstva nakupila nekoliko ovnov in ovac ukviškega plemena ter jih brezplačno dala takim gospodarjem, ki dokažejo v svoji prošnji, potrjeni od županstva in od cerkvenega urada, dá

- uže več let precejšnjo število ovac redijo;
- da je njih kraj za ovčarstvo posebno ugoden, in
- da jih je volja dobljenega ovna najmanj 3 leta za pleme držati, in kolikor umno ovčarstvo dopušča tudi svojim sosedom za pleme prepuščati.

Prošnje, potrjene po predsedniku dotične kmetijske podružnice imajo se zadnji čas do 15. septembra t. l. pri podpisani družbi vložiti.

C. kr. kmetijska družba kranjska
v Ljubljani 5. julija 1885.

Karol baron Wurzbach,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Razpis štipendije

na vrtnarski šoli „Elisabethinum“ v Mödlingu.

Na vrtnarski šoli „Elisabethinum“, koja je v zvezi z gospodarsko šolo „Francisco Josephinum“, oddaste se za šolska leta 1885/6. in 1886/7. dve štipendiji po 250 gold. na leto; ena teh štipendij ima imé presvitlega cesarja, druga pa presvitlice cesarice.

Prosilci za te štipendije vložijo naj svoje prošnje najpozneje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu šole „Francisco Josephinum“, pri kojem je tudi mogoče dobiti natančneja poročila o šoli.

Za sprejem v vrtnarsko šolo je potrebno:

- Dovoljenje starišev ali varuha za vstop v šolo.
- Spričalo o dobro dovršeni ljudski šoli.
- Starost najmanj 15 let pri primerni telesni krepkosti.

Želeti je tudi, da ima prosilec uže nekoliko znanja o vrtnarskih delih.

Štipendisti niso prosti šolnine.

Na Dunaji, 27. julija 1885.

Od c. k. poljedelskega ministerstva.